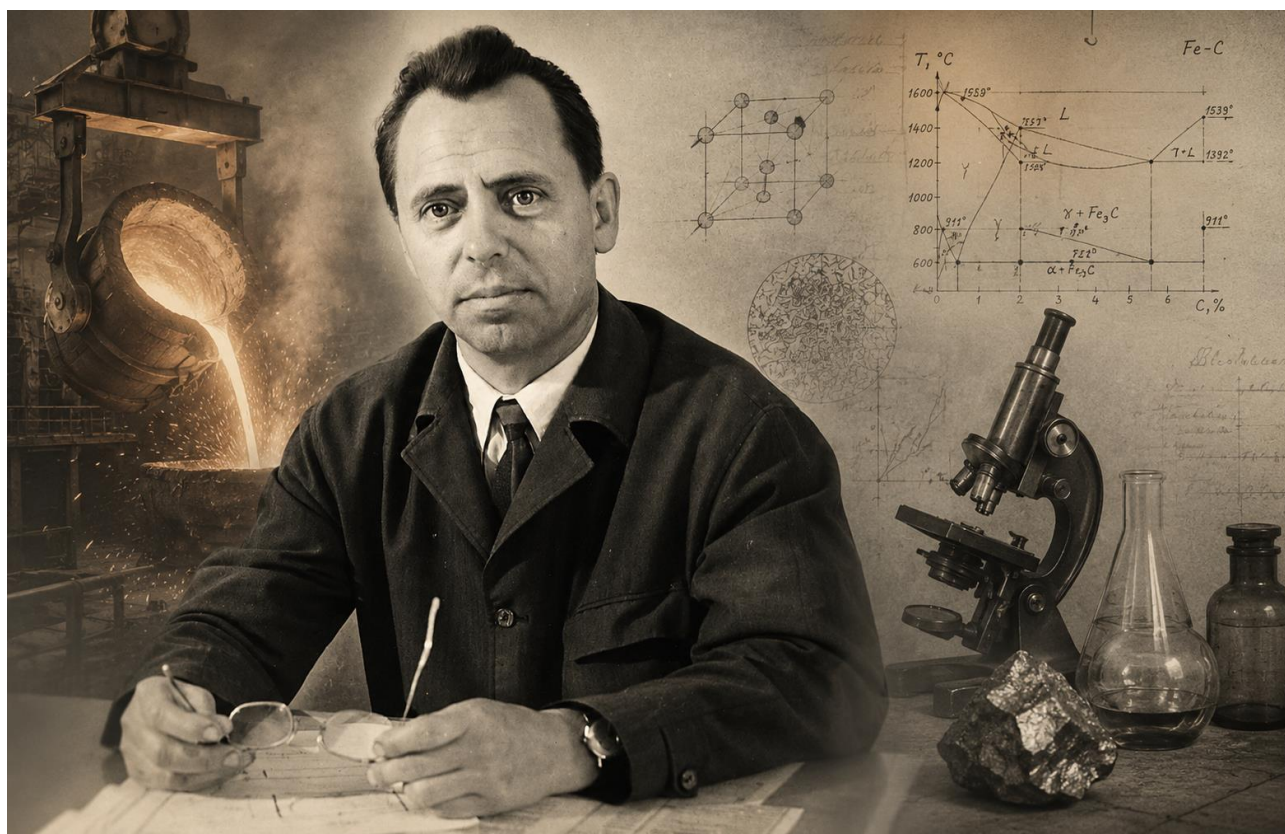

**Професор
Ілля Лисенко –
людина високих життєвих
прагнень**

№ по порядку	Фамилия, имя, отчество, уроженец (респ., край, обл., р-на, села, деревни, города), семейное положение (сюда же заносятся дети до 16 лет, прибывшие с прописываемыми)	Год и месяц рождения	Когда и откуда прибыл: респ., край, обл., р-на, села, деревни. Если переезд (с др. улицы, дома) внутри города, поселка — указывается название улицы и № дома	Цель приезда и на какой срок	Национальность и гражданство
1	2	3	4	5	6
1	Скорик Лев Мефодиев УССР. Полтавской обл. Кобеляк р-н с. Красна	1904 18/II	1926 г. с Красна Кобеляк-р-н. Полтавской обл.	На пос. украин-нецв тогда-ное жид. теперь	
2	Скорик Дарий Степан УССР. Полтавская обл. Кобеляк р-н село Песыголовцы	1908 16/III	1926 г. Песы-головцы Кобеляк р-н. Полтавск. обл.	Пос. украин-нецв тогда-ное жид.	
3	Лысенко Василь Юхим УССР. Полтава обл. Кобеляк р-н. село Переогоновка	1895 24/II	1930 село Переогоновка Кобеляк р-н. Полтава обл.	Ж. о. ст. одно	украинский
4	Лысенко Парасовий Степан УССР. Полтавской обл. Кобеляк. р-на село Переогоновка	1900 г. 28/III	1930 г. село Переогоновка Кобеляк-р-на Полтава обл.	Постояно	украинский
5	Лысенко Улья Василь УССР. Полтава обл. Кобе- лик р-н. село Переогоновка	1926 г. 16/II	Д. мобилизован 1949 г.	Постояно	украинский

**Професор
Ілля Лисенко –
людина високих життєвих прагнень**

До 100-ліття від дня народження

Біобібліографічний нарис

Дніпро
2026

Автор-упорядник:
Мироненко Микола Андрійович

Рекомендовано до видання Вченою Радою УДУНТ
Протокол № 11 від 27 травня 2026 року

П 84 Професор Ілля Лисенко – людина високих життєвих прагнень :
До 100-ліття від дня народження : біобібліографічний нарис / авт.-
упоряд.: М. А. Мироненко. – Електрон. вид. – Дніпро : Укр. держ. ун-т
науки і технологій, 2026. – 44 с.

ISBN 978-617-8665-10-4 (PDF)

Біобібліографічний нарис «Професор Ілля Лисенко – людина високих життєвих прагнень» присвячено 100-річчю від дня народження відомого вченого-металурга, доктора технічних наук, професора Іллі Васильовича Лисенка (1926-2001).

Видання містить нарис про життя та діяльність І. В. Лисенка, а також наведено вибрану бібліографію його наукових праць, публікації у місцевих виданнях, а також згадки про вченого в енциклопедіях і довідниках.

Головний герой пропонованого широкому загалові нарису – хлопчина із простої сільської родини, яка мешкала на Полтавщині у 1920-х роках. Показано становлення та сповнений викликів і досягнень науковий шлях І. В. Лисенка в галузі сталеплавильного виробництва.

Біобібліографічний нарис розрахований на дослідників історії науки на Придніпров'ї та загалом в Україні, краєзнавців і всіх, кого цікавить діяльність видатних людей нашого краю.

*На титульній сторінці – фотоколаж Ірини Станіславівни Голуб
На форзацах – матеріали з сімейного архіву родини Лисенків
На зворотному титулі – обкладинка ювілейного видання до 100-річчя
підготовки інженерів-металургів в Україні*

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons
[«Attribution-NonCommercial-ShareAlike» 4.0 International \(CC BY-NC-SA 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна – Поширення на тих самих
умовах» 4.0 Міжнародна)

Переднє слово

Головний герой пропонованого широкому загалові нарису – хлопець із простої родини, який народився у селі Перегонівка Кобеляцького району на Полтавщині. Босоноге дитинство промайнуло на мальовничих Пісках, що у місті Кам'янському.

Юність і молоді літа його було обпалено трагічними подіями Другої світової війни, у вирі якої він опинився ще сімнадцятирічним юнаком у 1943 році.

Після демобілізації з лав Збройних Сил молодий чоловік знайшов у собі сили і насагу аби продовжити навчання спочатку в Дніпродзержинському металургійному технікумові (1949 – 1952), а потім і у Дніпропетровському металургійному інституті (1952 – 1957).

Захоплення науковими дослідженнями від 1958 року назавжди привернули його увагу, що логічно закінчилось вибором інтелектуальної праці у 1962 році на усе подальше життя.

Нарис присвячено докторові технічних наук, професору Іллі Васильовичу Лисенку (1926 – 2001), видатному фахівцеві в галузі сталеплавильного виробництва і одному з організаторів вітчизняної металургійної науки всередині ХХ ст.

З метою кращого усвідомлення масштабу особистості вченого-металурга біографічний нарис доповнено обраною бібліографією наукових праць професора І.В. Лисенка в галузі сталеплавильного виробництва і публікацій про нього у місцевих енциклопедичних виданнях.

Висловлюємо щирі слова подяки родині вченого за надані фото - та інші матеріали, які дозволили вдало доповнити текст розповіді про науковця.

*Автор-упорядник
Микола Мироненко
травень 2026 року,
м. Дніпро*

Перегонівка – село козацьке

Мальовничі краєвиди по обидва боки річки Ворксли – лівої притоки повноводного діда-Дніпра у Кобеляцькому районі на славній Полтавщині (рис. 1). Із давніх давен живуть на цих берегах люди та чимало історичних подій у цих місцях сталося. Ця земля – осердя козацьких українських земель. Саме за доби козаччини на правому крутому березі річки Ворксли у лісистій місцевості при горі Духовій у 1714 році було засновано Сокільський Преображенський чоловічий монастир. Навколо монастиря було 656 десятин вільної землі, За Духовим Яром розташовувались поселення вільних козаків із Запорозької Січі. Для обробітку монастирських земель козаків примусово перегнали до монастиря. Звідси і назва поселення – Перегонівка [1].

Рис. 1. Мальовничі краєвиди поблизу села Перегонівки на Полтавщині [1]

Село було засноване сімома родинами козаків із такими прізвищами: Черевки, Каблучки, Жили, Маховські, Шабельники, Павленки.

Цікавою є доля чоловічого монастиря. У 1737 р. його було зруйновано кримськими татарами, а у 1738 р. відновлено. У

1777 р. будівлі були перенесені на гору, з чим іноді також пов'язують виникнення назви Сокологірський монастир. На його території було дві церкви: Преображенська та Георгіївська. У 1786 р. монастир, як і багато інших на Полтавщині, через ліквідацію Запорозької Січі (1775 р.), було закрито. Обумовлено це було політичними міркуваннями та з метою обмеження прав і послаблення впливу козацької верстви у суспільстві та церковному житті українського селянства. У 1797 р. за наказом урядового чиновника Хорвата та за дозволом митрополита Гавриїла будівлі монастиря було розібрано і перевезено до Катеринослава (теперішнього Дніпра), де вони довгий час слугували Успенським собором міста [3, 4].

Найвідомішою релігійною святинею чоловічого монастиря вважалась Сокольська чудодійна ікона Різдва Пресвятої Богородиці, яка явилася 1721 р. Ікона вважалася дуже шанованою у народі і мала відмітини на тлі після татарської навали 1737-го року. Днями святкування ікони є 23 лютого / 8 березня. Серед інших секуляризованих речей після ліквідації монастиря наприкінці XVIII ст. вона була передана до собору у російському місті Єльці [1].

У XIX та на початку XX ст. село Перегонівка поступово зростало і числом жителів і кількістю помешкань, адже землі довкола були ой які родючі. У 1779-1801 роках у селі мешкало 90 осіб. За переписом 1859 року – близько 500, а у 1912 році – 1180 жителів: селян, козаків та міщан.

Декілька слів варто сказати про рівень освіти місцевого населення.

До 1912 року в селі Перегонівка працювала церковно-приходська школа, яка була розташована в окремому будинку. Згодом земство розпочало будівництво початкової школи, яке тривало два роки до 1914 р. Навчання в земській народній школі було безкоштовним. Викладання відбувалося російською мовою. Вивчали п'ять предметів: географію, природознавство,

Закон Божий, арифметику та російську мову. За переказами місцевих старожилів розклад уроків у школі наперед не складали. Упор робили на виконання домашніх завдань. Методи покарання включали використання лінійки, побиття по руках декілька разів, ставлення у куток на коліна. Зошитів не було. Земство надсилало папір, який учні самі розрізали і склеювали. Чорнило використовували в пляшках. Канікули були на Масляну і на Різдво.

За радянської доби у 1920-х рр. Перегонівська школа була чотирирічною, а у 1930-х стала семирічною. У 1930 р. в школі навчалося 285 учнів. Було обладнано фізичний, хімічний та фізкультурний кабінети. Школа мала в достатній кількості ковзани з взуттям, лижі, кеглі та два більярди. Велика увага приділялася фізичному вихованню. У 1930 – 1931 рр. учні школи посіли перше місце по вирощуванню кролів у районі. У 1941 р. найкращі учні, які працювали над збором врожаю цукрового буряка, мали бути представлені на Всесоюзній сільськогосподарській виставці, але війна стала на заваді таким планам. Працювала і вечірня школа для дорослих. Влітку організовувався районний піонерський табір, де оздоровлювались 2500 дітей з харківських шкіл.

У 1934 р. відбувся перший випуск семирічки а у 1961 р. – перший випуск восьмирічки. У 1990 р. – перший випуск дев'ятирічки. Загалом, у період від 1912 – 2007 рр. зі школи було випущено 1076 учнів.

Та повернімося у міжвоєнні часи.

До 1939 року Перегонівка жила за хутірським принципом (рис. 2), тобто адміністративним центром вважалось село Перегонівка, а навколо нього були хутори. Тепер від хуторів та спільних земель залишились тільки назви місцевостей: Ворчин садок (тут жила людина на ім'я Ворко), Джевелине болото (жила людина на ім'я Панько Джевела, у нього був красивий маєток, комори були оббиті цинком. Син його, Герасим, був

головою сільради, потім утік у Сибір), Захарченкова гора (тут жила людина на ім'я Василь Захарченко, який виробляв цеглу, на якій були ініціали В. З.), затока Іванівське, болото Дриждя (жила людина на ім'я Юхим Андрійович Дриждь, що купив землі у пана Зозулі. Був багатим. Мав 150 десятин землі, красиву хату, парову машину, жатку-самозбирач), Іванівська коса (Іван Костович Каблучка купив цю косу, від його імені й назва), Антонишина балка, Каменцове, Кунова балка (тут жила людина на ім'я пан Кунов, раніше там був насип, зараз розрівняли), Квачівська гора (жила людина на ім'я Квач), Русина або Кузьмина коса (тут жила людина на ім'я Кузьма Шабельник, який мав ліс і дозвіл на в'їзд та виїзд з нього), Капканщина або Купачевщина (землі, що розкуповувались), Заяр (північна частина села за яром і парком), Лисівка (південна частина села, південніше яру; там жило багато людей на прізвище Лисенко), Парня (є дві версії походження: там жив пан Парньовий; або ж у цих місцях випарювали для господарства дим), Махнів яр (у цьому яру зупинявся Нестор Махно із загоном), Пригребля (ліс від ями до Парні; у цьому місці була гребля і водяний млин) [1].

Рис. 2. Хутір на Полтавщині (архівне фото 1912 р.)

Від діда-прадіда селяни вели натуральне господарство, жили з того, що виростили на землі. Необхідні речі купували на

ярмарках та базарах, які проводились кожної неділі в Сокілці, Кобеляках, Бреусівці та Козельщині.

Землю обробляли волами, кіньми та коровами. У більш заможних селян були кінні молотарки, трієри, віялки. Працювали важко від зорі до зорі. Сім'ї були великі, мали від 3 до 17 дітей. Це було пов'язано з *необхідністю* вручну обробити свій наділ землі. Діти починали працювати дуже рано, вже з 5 років. Кожну неділю ходили в церкву всією родиною.

Взимку хати освітлювались лучинами та каганцями, весь інший час жили по сонцю. Основна маса селян (бідняки) мали наділи в 1 – 2 десятини (десятина = гектар), більш заможні мали в обробітку 5 – 15 десятин, багаті хазяїни – 100 і більше десятин. В ті часи в селі було 18 вітряних млинів.

Після революційних подій 1917 – 1918 рр. бідняки одержали землю, брали хто скільки міг обробити. Незважаючи на регулярні грабунки денікінців, австрійців та червоних, село жило і розвивалось. Дуже схвально старожили відгукувались про період НЕПу, бо у селян була земля і працювали на себе. Біди почались у період колективізації, тобто з 1929 року.

Спочатку процес колективізації відбувався на добровільних засадах. Вступали до колгоспів головним чином бідняки, які здавали свій реманент і спільно обробляли землю. Для заохочення платили добре. У багатих забирали все їхнє майно, переселяли на гірші землі (на піски). Пізніше вивозили в концтабори або розстрілювали. Коли почали зганяти в колгосп, тих, хто не хотів – забирали худобу, накладали великі податки. Багатих у колгосп не приймали, щоб не розкладали масу. Потім, вже в 1930-х роках, активісти ходили по хатах і забирали все. У тих, хто не хотів записуватись, розбивали печі, хати і те, що в них було. Селяни були вимушені йти в колгосп, щоб прогодуватись.

Варто окремо зупинитись на періоді електрифікації села Перегонівки (рис 3 та 4).

Рис. 3. Перегонівська ГЕС на річці Ворсклі (фото 1950-х років)

Восени 1949 року на березі річки Ворскла в районі броду було забито перший кілочок з табличкою: «Тут буде побудована ГЕС». Будівництво почалося весною 1950 року. Спочатку воно йшло повільними темпами. Возили волами камінь з Тахтаївського гранітного кар'єру.

З кожним днем, будівництво набирало розмаху: підключились державні організації, з'явилася техніка, камінь стали привозити по річці баржами. З навколишніх колгоспів виділили людей. Працювали з шостої години ранку і до шістнадцятої години вечора. Всі роботи виконували вручну. Спочатку з землі зробили дамбу. Перегородили русло Ворскли. Її води потекли долиною. Дно річки вирівняли, настелили поли з дощок у місці, де пізніше поставили щити-шлюзи. Потім почали будувати приміщення станції. Одночасно будували склад і контору. Відкриття ГЕС відбулося восени 1954 року.

Проектна потужність станції становила 250 кВт (2 турбіни по 125 кВт). Досягнута потужність – 205 кВт. Електроенергію використовували для освітлення навколишніх сіл. У колгоспі «Червона Армія» працювала пилорама.

З 1956 року жителі сіл Перегонівка, Гарбузівка, Сокілка та Гайове почали користуватись електроенергією в побуті. Це

були перші чотири електрифіковані села в Кобеляцькому районі.

Рис. 4. Перегонівська ГЕС на річці Воркслі (фото 2000-х років)

Станція працювала з 1954-го до 1964-го рр.

Після закриття в різні роки приміщення Перегонівської ГЕС використовувались як база відпочинку одного з ПТУ сусіднього міста Горішні Плавні та Кобеляцького ПТУ.

Дитячі та юнацькі роки Іллі Лисенка

Ми не випадково приділили стільки уваги козацькому селу Перегонівці (рис. 5), адже у кожного з нас є місця сили – місце народження, яке багато в чому визначає подальшу долю.

15 липня 1926 року на хуторі Лисівка (рис. 6), що розташовувався у південній частині села Перегонівки за 12 кілометрів від міста Кобеляки на Полтавщині у заможній селянській родині Василя Юхимовича (нар. 1895 р.) та Параскеви Степанівни (нар. 1900 р.) Лисенків народився син Ілля. Він був другою дитиною в сім'ї, старшою була сестра Катерина, яка народилась 23 листопада 1923 року. Василь Юхимович походив із багатодітної сільської родини, у якій

ніколи не цуралися важкої праці і водночас з повагою ставились до освіти.

Рис. 5. Пішохідний міст через р. Ворксла у селі Перегонівка [1]

Батьки Параскеви Степанівни (до заміжжя – Черноколенко) вчителювали. Родина була багатодітною – чотири сестри (рис. 7). Василь Юхимович Лисенко під час Першої світової війни служив у лавах Збройних Сил. За родинними переказами – на офіцерській посаді, тобто теж був освіченою людиною.

*Рис. 6. Хата батьків Іллі Лисенка на хуторі Лисівка
(фото 1920-х років із сімейного архіву)*

*Рис. 7. Фото з сімейного архіву сестер Чорноколенко:
Одарка та Параскева (стоять), Марія та Ольга (сидять)*

Кінець 1920-х років позначився чималими змінами. Батькам Іллі та Катерини радянська влада почала активно нагадувати про їхнє не зовсім пролетарсько-бідняцьке походження. До зміни місця проживання підштовхнуло і передгрозя голодомору 1932 – 1933 рр.

Аби не бути голослівними, зазначимо наступне. Згідно «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Полтавська область» [15] у селі Перегонівка Кобеляцького району в 1932-1933 рр. встановлено загиблих 355 чол., а з іменами 305 чол. Нижче наведено список жертв Голодомору за архівними матеріалами, які мали прізвище Лисенко [15].

«Лисенко Іван Юхимович. Померла вся родина із 6 чол. Лисенко Митрофан Митрофанович, 42 роки, батько Лисенка Федота Митрофановича. Лисенко Параска Юхимівна (по-вуличному Монашка), 62 роки. Лисенко Федот Митрофанович, 18 років, син Лисенка Митрофана Митрофановича. Лисенко Юхим Олексійович. Померли також з його дитини» [15].

Тому родина Лисенків із малолітніми дітьми у 1930 р. переїхала до м. Кам'янського, де у приватному будинкові на Пісках поблизу повноводного Дніпра мешкали родичі Параскеви Степанівни (рис. 8), рідна молодша сестра Одарка Степанівна (нар. 1908 р.) з чоловіком Левком Мефодієвичем Скориком (нар. 1904 р.). Проживали вони у відносно великій хаті із 1926 року, поступово облаштовуючи свій нехитрий побут.

Рис. 8. Родини Скориків та Лисенків (сидять крайні зліва та справа) (фото 1930-х рр. з сімейного архіву)

У ті роки місто активно розбудовувалося – індустріалізація регіону набула чималого розмаху. Нові цехи Дніпровського металургійного заводу (ДМЗ), новий коксохімічний та азотно-

туковий заводи – ось лише невеликий перелік промислових новобудов.

По приїзді до Кам'янського Василь Юхимович працевлаштувався на ДМЗ службовцем до доменного цеху за протекцією свояка, який на той момент вже працював на металургійному заводі у відділі технічного контролю а Параскева Степанівна стала домогосподаркою, доглядаючи за дітьми та створюючи сімейний затишок. Катерина та Ілля почали відвідувати місцеву школу.

Друга світова війна і студентське життя 1950-х років

Більш-менш налаштований побут родини зруйнували події Другої світової війни. Від серпня-вересня 1941 р. до 25 жовтня 1943 р. м. Кам'янське перебувало під німецькою окупацією.

У 1943 році сімнадцятирічним юнаком Ілля Лисенко долучився до лав Збройних Сил (рис. 9) звичайним солдатом-артилеристом.

У складі зенітно-артилерійського полку визволяв Придніпров'я та інші українські землі, дійшовши до Львова. Тема війни не була надто згадуваною у родині Лисенків, адже це завжди страждання і трагедія. За дослідженими автором архівними матеріалами військова служба Іллі Лисенка тривала до моменту демобілізації наприкінці липня 1949 р.

Повернувшись із лав Збройних Сил до рідного вже Кам'янського (на той момент – Дніпродзержинська), Ілля Васильович вирішив наприкінці 1940-х рр. продовжити навчання у Дніпродзержинському металургійному технікумі.

Цікавою є історія створення і розвитку цього середньотехнічного навчального закладу. У 1924 році в місті Кам'янському через відбудову металургійного заводу виникла

нагальна потреба у підготовці кваліфікованих керівників низової та середньої ланки. Новий навчальний заклад було засновано як електропрофтехшколу з трирічним терміном навчання, яка підпорядковувалась Наркомату освіти УРСР.

Рис. 9. Рядовий Ілля Лисенко (фото 1940-х рр. із сімейного архіву)

У березні 1930 року електропрофтехшколу було реорганізовано в Кам'янський електро-механіко-металургійний технікум з чотирирічним терміном навчання. У різних документах перших років роботи технікуму його також називали Кам'янським хіміко-металургійним технікумом.

Набір на 1930-1931 навчальний рік було оголошено у кількості 360 осіб, з яких 240 на денне, а 120 – на вечірнє навчання. У групах вечірнього навчання готували техніків з числа кваліфікованих робітників. На денне навчання запрошувались бажаючі після закінчення сьомого класу трудової школи, причому перевагу мали діти робітників і селян. Набір майбутніх техніків був затверджений на такі відділення: металургійне, електротехнічне, механічне.

У 1930-ті роки педагогічний склад Кам'янського металургійного технікуму складав в середньому 30-35 осіб. Приблизно третина з них були штатними викладачами, дві третини – сумісники.

Цікаво, що у 1936 – 1939 рр. директором технікуму був призначений Леонід Ілліч Брежнєв, у майбутньому керманич Країни Рад. На цій посаді з ним трапилась майже трагічна історія. В технікумі не вистачало навчальних площ, інвентарю, житла для немісцевих студентів. Леонід Брежнєв за власною ініціативою сприяв добудові третього поверху будівлі закладу освіти, за що на бюро міського комітету партії його ледь не виключили з її лав.

Під кінець 1940-х рр. Дніпродзержинський металургійний технікум посідав чільне місце серед подібних закладів освіти в Україні, навчання у якому надавало чималі перспективи робітничій молоді.

Рис. 10. Студент Дніпродзержинського металургійного технікуму Ілля Лисенко (фото 1950-х рр. із сімейного архіву)

Роки навчання в металургійному технікумі (рис. 10) для колишнього військового Іллі Лисенка виявилися вкрай насиченими та створили передумови для вибору подальшої професійної кар'єри. Здібного молодого чоловіка одразу примітили викладачі, пророкуючи йому подальше навчання у вищій школі.

Тож цілком природним виглядає той факт у біографії майбутнього вченого, що у 1952 р. він вступив до Дніпропетровського металургійного інституту (ДМетІ), аби здобути затребуваний фах інженера-металурга.

Серед однокурсників був старшого віку зі значним життєвим досвідом. Його одразу ж запримітили викладачі та керівництво вишу (рис. 11). Студентське життя захопило у свій нестримний вир. Особливістю групи, у якій навчався І. Лисенко був її інтернаціональний склад. Окрім студентів з України у ній здобували майбутній інженерний фах юнаки з Німеччини та Китаю, які продовжували спілкування протягом усього життя.

Рис. 11. Студент ДМетІ Ілля Лисенко (фото із сімейного архіву)

Від першого курсу навчання у ДМетІ Ілля отримав пропозицію громадської роботи, яку виконував сумлінно, набуваючи поваги серед студентів і викладачів металургійного факультету. Тодішній керівник інституту Микола Хомич Ісаєнко (1902 – 1985) мав певний природний талант щодо пошуку і підтримки талановитої та ініціативної молоді [7]. Ілля Васильович став одним з таких студентів, а згодом і співробітників.

Закінчивши у 1957 році ДМетІ молодий інженер отримав розподіл і місце праці в проектному інституті «УкрДіпромет», адже практика трьох років відпрацювання за фахом у різних державних установах Країни Рад була обов'язковою [5].

Та наукова стежа вже міцно тримала молодого чоловіка. Інженер-початківець Ілля Лисенко нагромаджував практичний досвід, звертав увагу на проблеми виробничого характеру, активно долучався до раціоналізації технологічних процесів, підтримуючи зв'язок із викладачами на науковцями рідного ДМетІ. Тому цілком природним виглядає той факт, що у 1962 р. Ілля Васильович Лисенко повертається у стіни рідної Alma Mater, аби наступні майже сорок років працювати на науковій ниві.

Початок наукової кар'єри Іллі Лисенка у царині металургії

Аспірантура на кафедрі металургії сталі під орудою доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри Володимира Йосиповича Лапицького (1903 – 1965) закінчилась для молодого науковця Іллі Лисенка (рис. 12) успішним захистом дисертації на тему: «Розробка і впровадження раціонального способу розливки трубних зливків круглого поперечного перетину». Про цю роботу у своєму нарисі «Графіт – проти браку» написав Іван Шаповал (1905 – 2003) – відомий

краєзнавець і популяризатор науки, випускник і співробітник ДМетІ. Ось як він писав про суть роботи молодого науковця: «Ця технологія виявилася порівняно простою. Графітові диски до початку розливки металу вкладають у виливницю. У міру підйому металу диск, вагою в два кілограми, весь час спливає на поверхню сталі і, утеплюючи її, усуває науглецьовування і утворення графітового пилу в цеху. На одну плавку потрібно 160 таких дисків (за кількістю зливків)» [11, С. 43].

Наукова робота аспірантом І.В. Лисенком була виконана в мартенівському цеху Нижньодніпровського трубопрокатного заводу що зайвий раз підкреслювало її актуальність та практичну цінність. У той час активно нарощували виробничі потужності підприємства трубної промисловості, адже їхня продукція була і залишається однією з найбільш маржинальних у всій металургійній галузі. З іншого боку, розвідані запаси природного газу на Полтавщині дозволяли полегшити побут населення, а трубопроводи забезпечували доставку блакитного палива до споживачів.

Зосередимо більше уваги на характерних особливостях змісту кандидатської дисертації майже тридцятилітнього науковця Іллі Лисенка (рис. 13).

Робота складається із семи розділів (глав), кожен з яких утворює цілісну картину вирішення конкретної науково-технічної задачі [10].

Перша глава була присвячена огляду літератури за тематикою наукової роботи. У дев'яти параграфах розглянуто питання механічних, хімічних, фізичних властивостей сталі та обрано напрямок подальших досліджень.

Друга глава кандидатської дисертації І.В. Лисенка була присвячена розгляду більш прикладної задачі: особливостей формування трубних зливків круглого поперечного перетину.

Третя глава наукової роботи є ключовою і присвячена дослідженню питань застосування графіту при сифонній

розливці сталі, яка використовується при виготовленні трубних зливків.

Рис. 12. Аспірант Ілля Лисенко під час роботи над дисертацією (фото 1960-х рр. із сімейного архіву)

У четвертій главі аспірант І.В. Лисенко описує хімічні та металографічні дослідження неметалевих включень при отриманні сталей для круглих трубних зливків. П'ята глава поглиблює знання в частині розуміння механізму взаємодії металу з графітом і процесів насичення вуглецем сталі у зливкові.

Шоста та сьома глави дисертації науковця присвячені питанням всебічного вивчення такого дефекту на поверхні труб та трубних заготовок як пльони. Ці дефекти вкрай негативно впливають на якість кінцевої продукції гарячекатаних труб. Усунення чи мінімізація подібних дефектів – важлива прикладна науково-технічна задача, вкрай важлива для підвищення якості готової трубної продукції загалом.

У висновках до наукової роботи Лисенка І.В. зосереджено увагу на головних перевагах нового більш раціонального способу розливки трубних зливків круглого поперечного перетину. Окремо наголошено на тому, що економічний ефект від його впровадження складе 250 – 300 тис. руб. на рік [10].

Практичні рекомендації за підсумками виконаної дисертаційної роботи полягають у наступному.

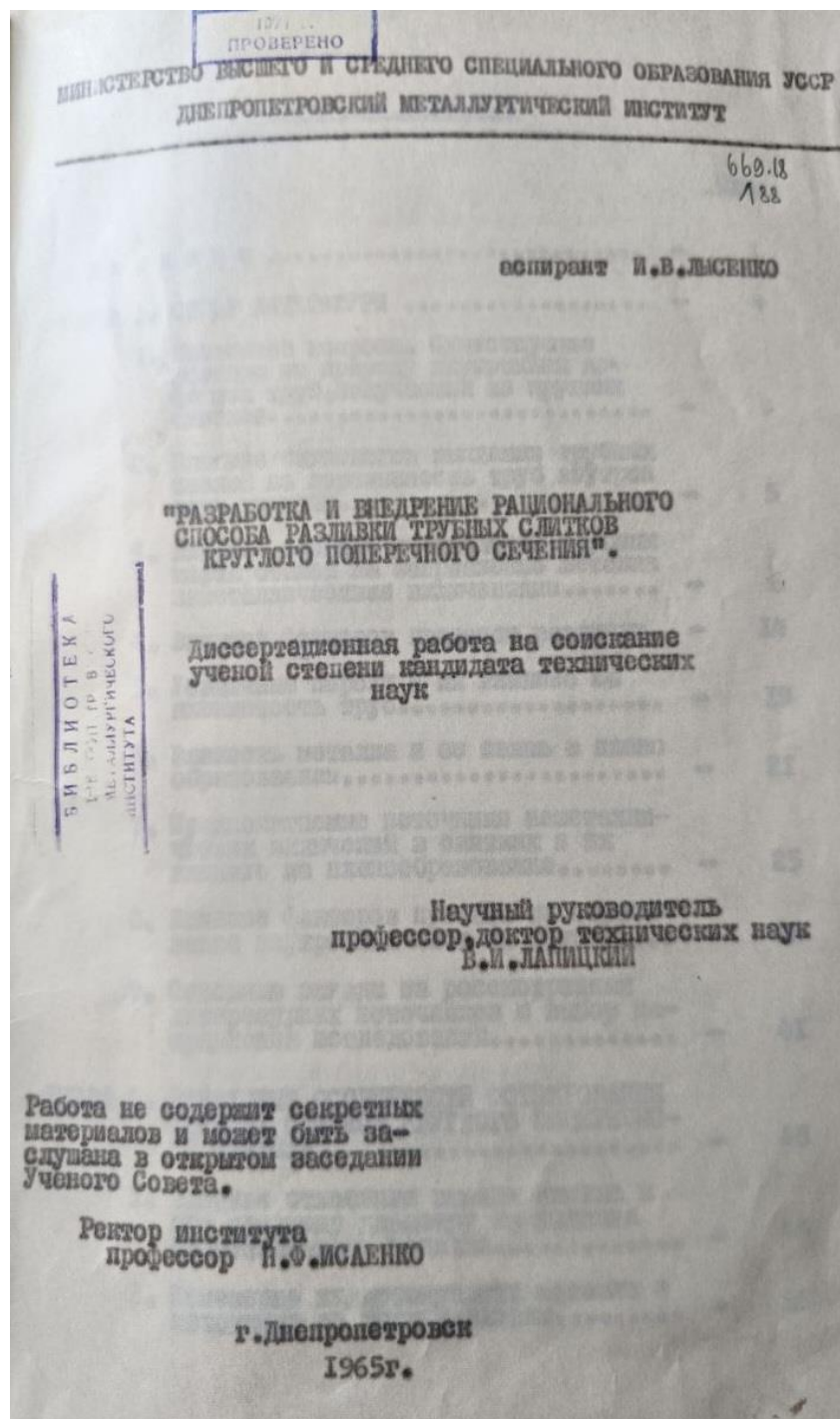

Рис. 13. Титульна сторінка кандидатської дисертації І.В. Лисенка [10]

По-перше, з метою підвищення якості труб та збільшення виходу годного металу необхідно, при відливанні зливків

круглого поперечного перетину, застосовувати утеплення дзеркала металу одразу по ходу процесу розливання шляхом використання дисків на основі графіту (рис. 14).

По-друге, утеплення дзеркала металу дисками на основі графіту дозволить ефективніше використовувати перевагу зменшення кінетичної енергії струї через овальний вихідний отвір у сифонній цеглі.

По-третє, при відливанні зливків зі співвідношенням висоти до діаметру більшим за 4 – 5 варто застосовувати комплексне утеплення: дзеркала металу дисками на основі графіту, а верхньої частини виливниці – спеціальною тепловою вставкою. Ще один цікавий практичний момент – визначення у дисертаційній роботі І.В. Лисенка емпіричним шляхом найбільш раціонального способу введення сипучого графіту до порожніх виливниць круглого поперечного перетину на етапі подачі нефарбованих виливниць до розливного прольоту мартенівського цеху, шляхом механічної засипки графіту на дно виливниці із розрахунку 800 – 850 грам на тонну сталі.

Рис. 14. Зовнішній вигляд та злам диску зі сріблястого графіту і тирси (1:1,5) [10]

При роботі над 165 сторінками тексту дисертації зі 101 рисунком аспірантом І.В. Лисенком було проаналізовано 150

літературних джерел. У 1961 – 1964 рр. її матеріали були оприлюднені у трьох наукових статтях та у доповідях на двох конференціях високого рівня.

Ми не випадково так ґрунтовно спинились на особливостях змісту кандидатської дисертації І.В. Лисенка. Саме при роботі над нею науковець проявив себе як допитлива людина у царині пошуку відповідей на нагальні питання розвитку металургії в Україні. Наочним фактом високих наукових прагнень молодого дослідника є те, що уже у 1968 році він робить доповідь, яка стала першопочатковою у роботі над майбутньою докторською дисертацією.

Робота на посаді начальника науково-дослідної частини ДМетІ у 1966 – 1975 роках

Ілля Васильович за своїм характером був комунікабельною та життєрадісною людиною. Причому ці риси гармонійно поєднувалися з фаховістю і глибиною знань в галузі сталеплавильного виробництва. Саме тому, подальша робота І.В. Лисенка на посаді начальника науково-дослідної частини (НДЧ) ДМетІ у 1966 – 1975 рр. перетворила науковця на легендарну особистість вітчизняної металургійної науки, а його тандем у роботі з тодішнім проректором з наукової роботи ДМетІ Миколою Семеновичем Климковичем (1914 – 1996) – став зразковим прикладом організації науково-дослідної роботи загалом у вищій школі.

Нині ті часи згадують як період стрімкого розвитку науково-прикладних досліджень в усіх сферах економіки держави. І металургія посідає у цьому спискові чільне місце.

Як тут не згадати слушну думку багаторічного керівника ДМетІ М.Х. Ісаєнка, висловлену ним у неформальній бесіді і наведену в спогадах завідувача кафедри економіки

промисловості Т.Г. Беня (1929 – 2013) до столітнього ювілею Миколи Хомича?

«В чому полягають основні завдання директора вузу? Перше завдання полягає в тому, щоб призначити на посади завідувачів кафедр таких співробітників, які не можуть не працювати, для яких творчість є органічною потребою. А друге завдання полягає в тому, щоб не заважати їм працювати. Потрібно створювати відповідні умови, не відволікати їх дріб'язковими вимогами та формальностями» [7].

Думка, висловлена у попередньому абзаці є цілком слушною і щодо професійної науково-педагогічної кар'єри Іллі Васильовича. У 1960-1980-х рр. роботи, які виконувались фахівцями науково-дослідного сектору ДМетІ були максимально затребуваними на промислових підприємствах країни. Важливою складовою була і популяризація вищої металургійної освіти. З приводу останньої тези варто згадати, що І.В. Лисенко був безпосередньо причетним до організації і роботи над текстом «Послання майбутнім студентам 1999 року» (рис. 15). Ось як усе це відбувалось зі спогадів учасників, оприлюднених на шпальтах вузівської газети «Кадри металургії».

Восени 1974 року планувалось святкування 75-річного ювілею від моменту започаткування вищої технічної освіти на Придніпров'ї. Керівництво і актив ДМетІ не могли пройти повз таку видатну дату.

Було запропоновано проведення низки заходів, які б мали підкреслити важливість і затребуваність вищої металургійної освіти. Перш за все виникла ідея зі створенням музею історії ДМетІ. Від кінця 1960-х рр. почалося активне збирання матеріалів для експозиції, було виділено приміщення біля актової зали. М.Х. Ісаєнко підготував книгу «Днепропетровский металлургический» [8].

Однією з таких подій мало стати закладення поблизу центрального входу до інституту «капсули часу» – послання до студентів і викладачів 1999 року.

Ілля Васильович із притаманним йому запалом і організованістю долучився до цього процесу. Перш за все було запропоновано текст самого листа до нащадків. По-друге, вирішено питання щодо того, яким чином буде технічно виконано послання. Зупинились на ідеї сувою з мідної фольги на яку друкарським способом буде нанесено текст листа. Потому виконали друк і заклали сувій до спеціальної капсули.

Сама подія відбулась, як і було заплановано, восени 1974 року в присутності на урочистому мітингові викладачів і студентів ДМетІ. До процесу закладення долучили провідних вчених і студентську молодь вузу.

Нижче наведемо сам текст листа у майбутнє, зберігаючи мову оригіналу.

Письмо в 1999 год

СТУДЕНТАМ, ПРЕПОДАВАТЕЛЯМ И СОТРУДНИКАМ
ДНЕПРОПЕТРОВСКОГО ОРДЕНА ТРУДОВОГО КРАСНОГО
ЗНАМЕНИ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Уважаемые наши потомки, преемники, единомышленники по призванию и профессии!

От имени 11 тысяч студентов и 2,5 тысяч преподавателей и сотрудников обращаются к Вам участники торжественного собрания, посвящённого 75-летию родного института и докладывают основные вехи исторического пути института за 3 четверти века.

За 18 дореволюционных лет выпущено 106 инженеров-металлургов в основном выходцев имущих классов.

Лишь после легендарного 1917 года, после гражданской войны началось интенсивное развитие нашего вуза.

В числе участников нашего торжественного собрания находятся представители первого поколения студенчества страны Советов, участники Революции и гражданской войны; находятся непосредственные участники становления института, боевые соратники тех, кто во имя счастья грядущих поколений отдал свою жизнь в борьбе с фашизмом.

Много славных революционных, боевых и трудовых страниц вписали в летопись института его воспитанники.

Родина высоко оценила заслуги коллектива института, наградив его орденом Трудового Красного Знамени и памятным юбилейным знаком ЦК КПСС, Президиума Верховного Совета СССР, Совета Министров СССР и ВЦСПС в честь 50-летия образования Союза ССР.

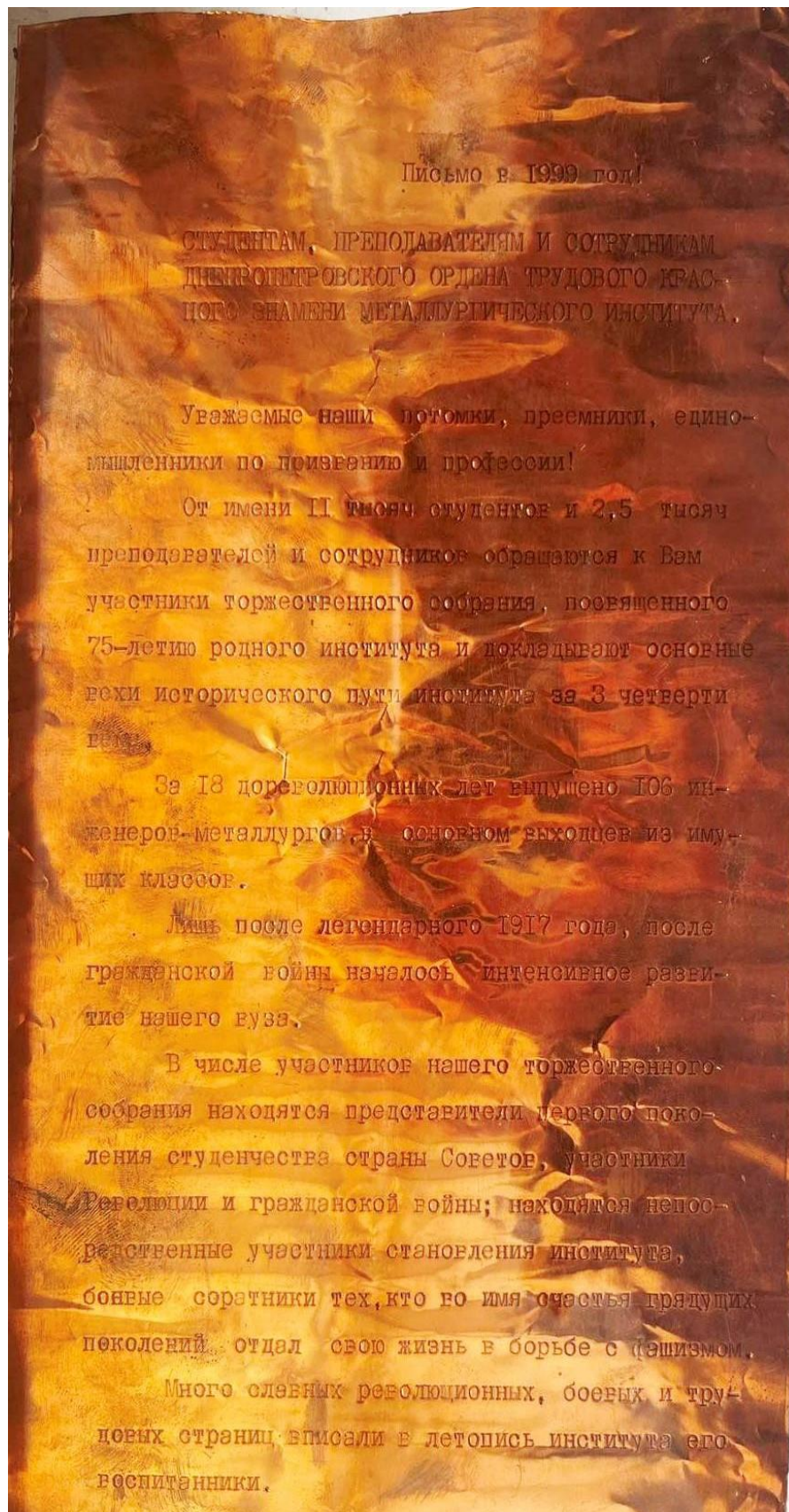

Рис. 15. Фрагмент сувою з текстом листа до нащадків
(з фондів музею історії ДМетІ)

К нашему 75-летию выпущено более 28 тысяч инженеров-металлургов. В институте работает 37 профессоров, докторов наук из них 4 академика и члена-корреспондента АН СССР и АН УССР. 350 доцентов, кандидатов наук; из числа преподавателей, 5 заслуженных деятелей науки и техники УССР, 12 лауреатов Ленинской и Государственной премии СССР и УССР.

Наш вуз занимает ключевые позиции в области совершенствования системы подготовки инженерных кадров и развития науки. Он по праву считается одним из лучших в нашей стране. Эти успехи – результат интенсивного, кропотливого труда всего коллектива института и его партийной организации.

Д О Р О Г И Е Д Р У З Ь Я !

Хотя нас разделяет четверть века и многие из нас могут стать свидетелями 100-летия вуза, мы от души завидуем Вам.

Мы уверены, что к тому времени, благодаря заботам коммунистической партии, в мире восторжествует политика Разума и на всей планете утвердятся мир и социализм.

Мы твёрдо уверены в том, что вы отметите 100-летие родного ДМетИ новыми трудовыми свершениями, продолжите эстафету славных дел старших поколений, будете достойными памяти тех, кто прославил родной институт в трудовых делах и на полях сражений.

Да здравствует наша Родина – Союз Советских Социалистических республик!

Да здравствует Коммунистическая партия, вдохновитель и организатор наших побед!

Советским металлургам – людям огненной профессии – Слава!

Со столетием родного ДМетИ, дорогие товарищи!

Текст письма принят на торжественном митинге студентов, преподавателей и сотрудников ДметИ, посвящённому его 75-летию.

УССР, Днепропетровск
12 октября 1974 года.

Найцікавішою з нашої точки зору є фраза: «Мы уверены, что к тому времени, благодаря заботам коммунистической партии, в мире восторжествует политика Разума и на всей планете утвердятся мир и социализм». Вона багато в чому перегукується із основними тезами статті академіка Олександра Чекмарьова, що була опублікована в газеті «Днепровская правда» за 1 січня 1972 року [9].

Робота керівником НДЧ ДМетІ дозволила Іллі Васильовичу здійснити представницьку поїздку в 1976 році до Індії на науково-технічну виставку і представляти на ній передові розробки вітчизняних вчених-металургів. Спогади про ці події тривалий час обговорювались як серед колег, так і рідних науковця. А захоплення І.В. Лисенка мистецтвом фотографії на довгі роки візуалізувало приємні моменти відвідань прабатьківщини арійських народів.

Робота над докторською дисертацією у 1970-1980-х роках

Ми вже зазначали раніше у цьому нарисі про вченого, що перші напрацювання щодо докторської дисертації були опубліковані ще у 1968 році. Наступні два десятиліття Ілля Васильович планомірно опрацьовував матеріал, систематизував його, проводив дослідження у лабораторіях рідної кафедри металургії сталі та консультувався з науковцями суміжних наукових установ і виробничниками.

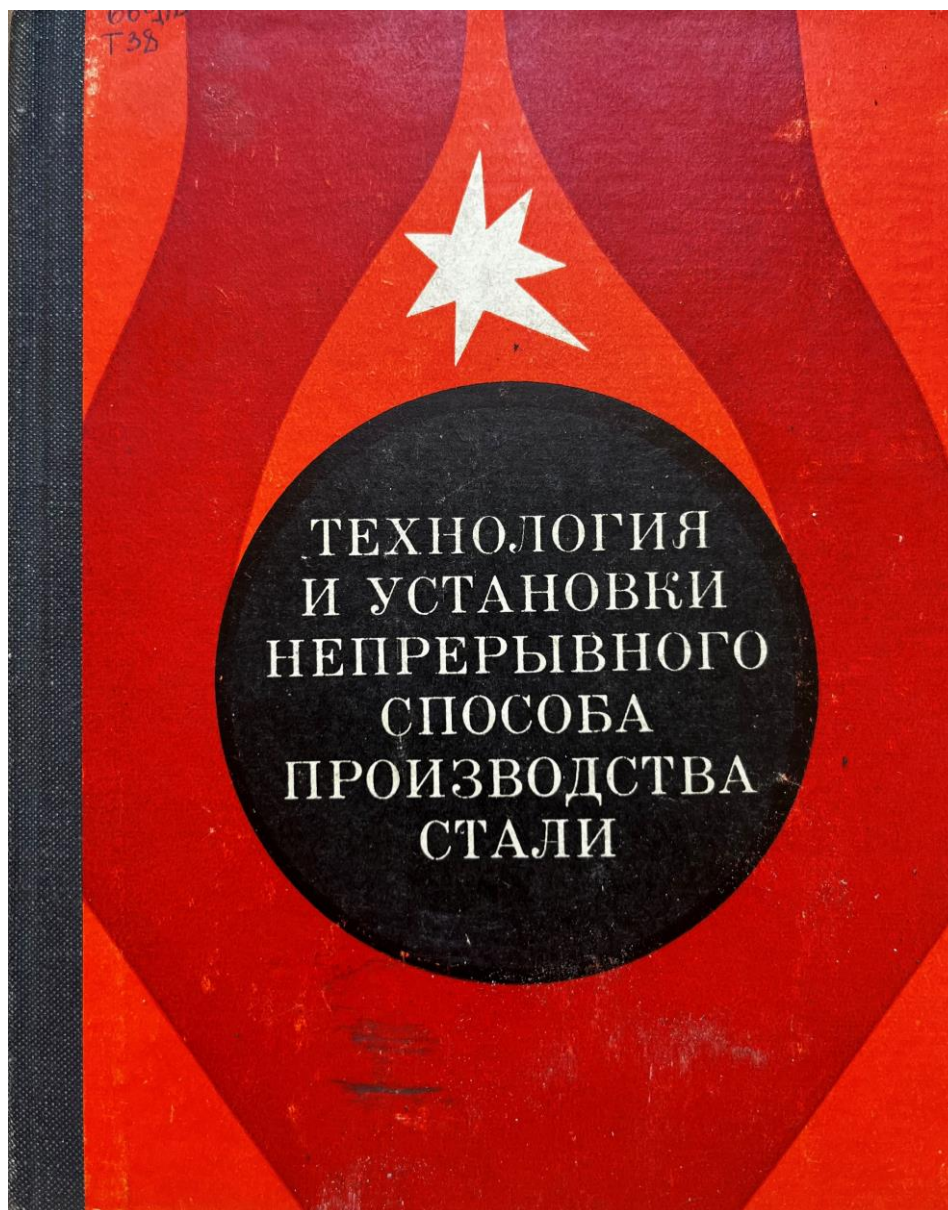
Основні положення докторської наукової роботи І.В. Лисенка були оприлюднені у одній монографії «Технология и установка непрерывного способа производства стали» (1978 р.) (рис. 16), тридцяти восьми статтях і тринадцяти авторських свідоцтвах.

Власне дисертаційна робота на тему: «Розробка теоретичних і технологічних основ створення неперервного сталеплавильного процесу (НСП) конвертерного типу» була захищена І.В. Лисенком 17 січня 1989 року в стінах рідного ДМетІ.

Нижче зупинимось на її основних положеннях, взявши за основу техніко-економічні показники.

Під час роботи над докторською дисертацією Іллею Васильовичем з колегами було розроблено і виготовлено дослідну установку сталеплавильного агрегату неперервної дії (САНД) конвертерного типу (рис. 17). Було доведено її більшу ефективність у порівнянні з існуючими на Дніпровському металургійному заводі кисневими конвертерами. Оскільки на початок 1990-х планувалась реконструкція всього сталеплавильного переділу на цьому підприємстві, то фахівцями «УкрДіпромету» було обраховано ключові техніко-економічні показники, які доводили, що будівництво САНД

замість морально і фізично застарілих агрегатів мартенівського цеху дозволить отримати суттєву економічну вигоду, а термін окупності такого проєкту складе 1,8 роки [13].

*Рис. 16. Титульна сторінка монографії співавторства
І.В. Лисенка 1978 р. [12]*

Окрім того, якість виплавленої в САНД вуглецевої сталі дещо краща від тієї, яку отримували у кисневому конвертері. Виникали передумови для подальших вдосконалень, оскільки новий процес передбачав такі можливості у порівнянні із загальновідомим киснево-конвертерним процесом.

Відповідно уведення нового обладнання потребувало б і підготовки інженерів-металургів в галузі сталеплавильного виробництва з дещо іншим набором професійних компетентностей, зайвий раз підкреслюючи затребуваність знань і навичок професорсько-викладацького складу ДМетІ.

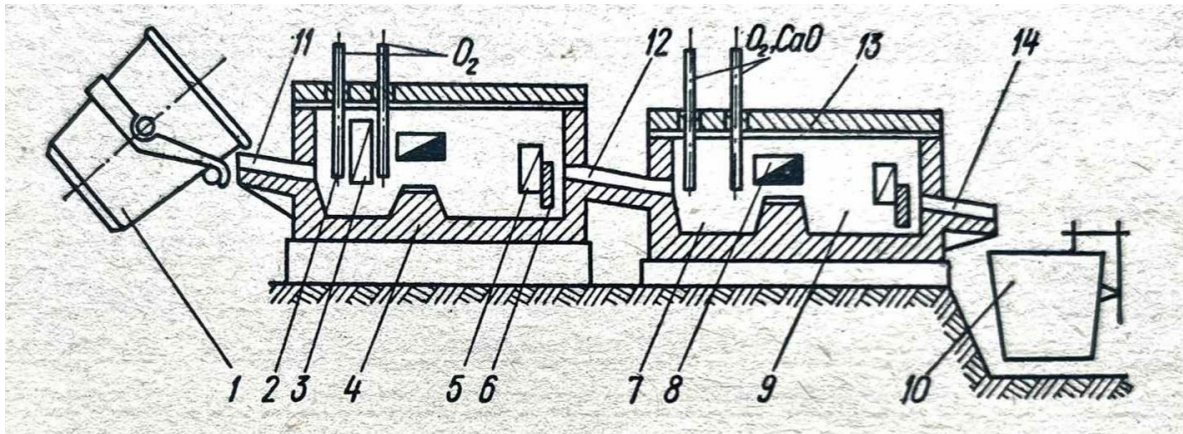

Рис. 17. Схема двохстадійної установки ДМетІ [12] :
1 – ківш із рідким чавуном; 2 – фурми для надходження кисню; 3 – віконце завантаження металевих домішок; 4 – поріг розділення; 5 – віконце для вилучення шлаку; 6 – перетинка для шлаковідділення; 7 – ванна для реакцій; 8 – вікно для відведення диму; 9 – ванна для відстою; 10 – сталерозливний ківш; 11 – прийомний жолоб; 12 – перехідний жолоб; 13 – свод; 14 – випускний жолоб.

Але плани залишились лише на папері. Початок 1990-х років відомий тектонічними змінами у царині суспільно-політичних відносин. Перехід економіки України з планово-адміністративної на ринкову модель відносин спричинив певний колапс у подальшому розвитку і затребуваності наукових розробок загалом і у металургійній галузі зокрема. Нові господарі «заводів і пароходів», збудованих за радянської доби в Україні, не мали потреби у запровадженні у виробництві нових технологічних рішень. На перше місце було поставлено прибуток тут і зараз, а не роботу на перспективу зі стратегічним плануванням хоча б на три – п'ять років.

Ілля Васильович складно переживав процес такої трансформації, усе більше заглиблюючись у навчально-педагогічний процес. Та були і позитивні моменти життя, пов'язані з більшою відкритістю країни для контактів із зарубіжними вченими. Раніше ми писали про те, що характерною рисою студентської групи, в якій навчався у майбутньому професор І.В. Лисенко була велика кількість іноземних студентів. І саме у 1990-х рр. з'явилась можливість для активного відновлення спілкування (рис. 18).

Рис. 18. Зустріч крізь роки (фото з сімейного архіву)

Підсумовуючи 1990-ті рр. у житті вченого зазначимо, що нестримний оптимізм і любляча родина були тими маяками у бурхливому життєвському морі, які дозволили Іллі Васильовичу з позитивом очікувати на зміни у новому тисячолітті.

Родинне коло і його роль у становленні та розвиткові вченого

Тепер зосередимо увагу на родинному колі вченого-металурга, адже багато в чому запорукою його професійних успіхів була міцна та дружна родина.

Ми вже говорили на початкові цього нарису про те, що родина матері Іллі Васильовича була багатодітною. У сімейному архіві збереглось фото чотирьох сестер Чорноколенків, зроблене у 1930-х рр. (див. рис. 7). Дивлячись на нього відчуваєш міцну точку опори, адже кожна з сестер мала у своїй харизмі якусь невидиму потугу. Саме ось це невлотиме «відчуття ліктя» у житті родини дозволяло вченому Іллі Лисенку самореалізовуватися професійно як науковцеві. За сімейними переказами у родині Лисенків у 1960-1980-х рр. постійно мешкали тітоньки Іллі Васильовича. Тільки якось почергово. І це мало свій практичний інтерес, аби не дуже набридати господарям. Старші родичі допомагали по господарству, доглядали за донькою Тетяною, ведучи неспішний спосіб життя.

Згідно з архівними матеріалами сестри Чорноколенко народились на хуторі Песиголовці поблизу Кобеляк на Полтавщині. Назва населеного пункту дещо дратувала представників радянської влади, тому 29 червня 1945 року було опубліковано Указ Президії Верховної Ради УРСР щодо перейменування деяких населених пунктів в Україні [14]. У ньому значилось шостим пунктом, що у Кобеляцькому районі Полтавської області: «Хутір Казанки-Песиголовці, Розсипалівської сільради, іменувати хутір Казанки» [14].

У цьому ж юридичному документі зазначено щодо перейменувань деяких інших населених пунктів, наприклад хутір Трутнів став Трудовим, хутір Босяки – Зоряним, хутір Шпигуни – Вільшанами, хутір Гниди – став хутором Дубляним, а село Злодіївка по-новому отримало назву Псільське, оскільки розташоване на річці Псел [14].

Ілля Васильович був щасливим у шлюбі. Зі своєю майбутньої дружиною він познайомився завдяки одній із тітоньок, яка працювала у дитячому садочку в Дніпродзержинську у 1950-х рр. Саме вона повідомила

племінникові Іллі, на той момент студентові ДМетІ, про те, що у них з'явилась цікава молода лікарка Жанна Микитівна Красильникова.

Невдовзі молоді люди зустрілись, а за деякий час другого серпня 1958 р. стали на подружній рушник (рис. 19).

Рис. 19. Весільне фото подружжя Іллі та Жанни Лисенків (1958 р.)

Жанна Микитівна народилась у селі Середнє-Раївка на Синельниківщині у родині міщан 13 червня 1930 р. У повоєнні 1940-ві рр. вступила на санітарно-гігієнічний факультет Дніпропетровського медичного інституту (ДМедІ), який успішно закінчила наприкінці 1950-х рр. і отримала розподіл до м. Дніпродзержинська. Саме завдяки такому збігові подій молоді люди познайомились, одружились, а за рік восьмого

серпня 1959 року народилась донька Тетяна [16]. Молода родина згодом переїхала на постійне місце проживання до Дніпропетровська.

На початку нарису ми вже згадували про старшу сестру Іллі Лисенка Катерину (рис. 20). У 1940-х рр. вона також навчалась у ДМедІ, але на лікувальному факультеті. Там вона познайомилась зі своїх майбутнім чоловіком-лікарем, родом з м. Кам'янського Іваном Андрійовичем Ялововим.

Рис. 20. Студентка ДМедІ Катерина Лисенко (фото із сімейного архіву)

По закінченні медінституту молоде подружжя лікарів отримало розподіл для роботи на малій батьківщині Івана Ялового.

У щасливому шлюбі згодом народилось двоє хлопчиків – Олексій та Андрій Ялові, кожен з яких досяг чималого на життєвій ниві. Їхні ж батьки усе життя працювали медиками: Іван Андрійович – лікарем-терапевтом, а Катерина Василівна – педіатром. За спогадами рідних між братом і сестрою Лисенками завжди панувала любов і взаємоповага.

Ось це вміння підтримувати родинні стосунки – важлива риса характеру Іллі Васильовича, яка багато в чому допомагала йому в житті. Він постійно перебував у центрі подій: наукових, педагогічних, сімейних. Цей коловорот надавав наснаги, перетворював життя у безкінечний вирій яскравих і цікавих вражень і подій.

Тим важчою виявилась для рідних втрата І.В. Лисенка. Він несподівано відійшов у вічність 14 грудня 2001 року, залишивши по собі на цій землі неповторний слід.

Вірна супутниця життя Іллі Васильовича Лисенка Жанна Микитівна пережила чоловіка на двадцять років, звично пораючись по господарству і втішно споглядаючи за професійною педагогічною кар'єрою доньки Тетяни Іллівни у стінах рідного для батька металургійного вишу та за дорослішанням онука Івана. Вона тихо відійшла у засвіти 14 листопада 2021 року, перебуваючи в оточенні рідних та близьких.

Використана література

1. Мироненко М. Ілля Лисенко: Людина високих життєвих прагнень URL:
https://www.dnipro.lib.dp.ua/Illia_Lysenko_liudyna_vysokykh_zhyttievyykh_prahnenn
2. Лисенко Ілля Володимирович / О. Г. Ясєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та н..] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54857>
3. Какубава В. В Днепропетровске будет реконструирован Успенский собор URL:
https://web.archive.org/web/20090908133557/http://dnepr.info/experts/yspenskie_sobor

- Архів оригіналу за 8 вересня 2009. Процитовано 18 липня 2019.
4. Харлан О. Соборна церква Сокільського Преображенського монастиря: результати новітніх досліджень. Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – Вип. 32. – Ніжин. 2023. – С. 67 – 74.
 5. Лысенко Илья Васильевич // Провідні вчені Державної металургійної академії України / авт.-упоряд. С.І. Губенко. – Дніпропетровськ : Арт-Прес, 1999. – С. 35.
 6. Лисенко Ілля Васильович (16.07.1926 – 14.12.2001) // Національна металургійна академія України в іменах [енциклоп. довід.]. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2008. – С. 166.
 7. Николай Фомич Исаенко (к 100-летию со дня рождения) / под ред. Л. М. Климашевского. – Дніпропетровськ : Пороги, 2002. – 96 с.
 8. Исаенко Н.Ф. Днепропетровский металлургический / Н.Ф. Исаенко. – К. : Вища школа, 1974. – 191 с.
 9. Чекмарёв А. Да здравствует разум! Воображаемая речь на встрече 2000 года. / А. Чекмарёв // Днепровская правда. – 1972. – 1 янв. – (№ 1). – С. 2.
 10. Лысенко И.В. Разработка и внедрение рационального способа разлива трубных слитков круглого поперечного сечения [Текст] : диссертационная работа, представленная на соискание учёной степени кандидата технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1965. – 179 с.
 11. Шаповал І. Графіт – проти браку // Стежками незвіданими. – Дніпропетровськ : «Промінь», 1966. – С. 41 – 44.
 12. Технология и установки непрерывного способа производства стали / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов, Ю.Н. Яковлев, В.Ф. Мазов. - К. : Техніка, 1978. - 192 с.
 13. Лысенко И.В. Разработка теоретических и технологических основ создания непрерывного сталеплавильного процесса (НСП) конвертерного типа [Текст] : автореферат диссертации

на соискание учёной степени доктора технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1989. – 38 с.

14. Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільрад і населених пунктів Полтавської області» від 29 червня 1945 року. // Відомості Верховної Ради УРСР, 1947, № 1 - 2 – С . 31 – 34.

15. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Полтавська область / Упоряд. О.А. Білоусько, Ю.М. Варченко, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт. – Полтава : Оріяна, 2008. – 1200 с.

16. Лисенко Тетяна Іллівна (08.08.1959) // Національна металургійна академія України в іменах [енциклоп. довід.]. – Д. : АРТ-ПРЕС, 2008. – С. 167.

Вибраний перелік наукових та публіцистичних праць професора І.В. Лисенка

1. Ступарь Н.И. К вопросу о влиянии технологических факторов выплавки и разлива стали на макроструктуру железнодорожных колёс / Н.И. Ступарь, О.И. Легкоступ, И.В. Лысенко, С.И. Ступель, А.М. Бурбыга // Научные труды ДМетИ. Вып. 45. – 1961 г. – С. 21 – 25.

2. Коновалов В.С. О роли неметаллических включений в образовании внутренних плёнок на трубах / В.С. Коновалов, В.И. Лапицкий, О.И. Легкоступ, И.В. Лысенко, В.Б. Охотский, З.И. Холявко // Известия ВУЗов. Чёрная металлургия. – № 10 – 1963 г. – С. 37 – 42.

3. Лысенко И.В. К применению графита при сифонной разливке трубной стали / И.В. Лысенко, О.И. Легкоступ // Известия ВУЗов. Чёрная металлургия. – № 3 - 1964 г. – С. 69-76.

4. Лысенко И.В. Разработка и внедрение рационального способа разлива трубных слитков круглого поперечного сечения [Текст] : диссертационная работа, представленная на соискание учёной степени кандидата технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1965. – 179 с.

5. Лысенко И.В. Разработка и внедрение рационального способа разлива трубных слитков круглого поперечного сечения [Текст] : автореферат диссертационной работы, представленной на соискание учёной степени кандидата технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1965. – 24 с.

6. Паниотов Ю.С. Некоторые закономерности окисления примесей при продувке чугуна кислородом // Ю.С. Паниотов, В.И. Баптизманский, Ю.Н. Яковлев, В.В. Лапицкий, И.В. Лысенко // Металлургия и коксохимия – № 25. – К. : Техника, 1971. – С. 55 – 58.

7.А.с. 272973 СССР, МКИ С 21с 5/56. Шлак для рафинирования чугуна [текст] / Ю.Н. Яковлев, Ю.С. Паниотов, В.В. Лапицкий, В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко и В.Л. Емец (СССР) - № 1284206/22-2; заявл. 20.11.1968; опубл. 25.04.1972, Бюл. № 19. – С. 191.

8.Лисенко І. Обчислювальний центр / І. Лисенко // Кадри металургії – 1972. – 1 верес. – (№ 26) – С. 2.

9.Лисенко І. Співробітництво збагачує / І. Лисенко // Кадри металургії – 1973. – 1 жовт. – (№ 31) – С. 2.

10.Разработка непрерывного сталеплавильного процесса. – В кн.: Непрерывные процессы выплавки металлов. – М.: «Наука», 1975. – С. 160 – 163. Авт. : В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов и др.

11.Пилипенко Г.С. Выбор ёмкости дозирующего ковша и автоматизации процесса дозирования на установке непрерывного сталеплавильного процесса / Г.С. Пилипенко, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов, В.А. Кравченко // Металлургия и коксохимия – № 47. Металлургия стали. – К. : Техника, 1975. – С. 31 – 35.

12.Паниотов Ю.С. Плавление металлолома в сталеплавильных реакторах непрерывного действия / Ю.С. Паниотов, И.В. Лысенко, В.А. Кравченко, Б.Я. Дудинский, Н.К. Сергеев, А.М. Пиуновский // Металлургия и коксохимия – № 47. Металлургия стали. – К. : Техника, 1975. – С. 36 – 38.

13.Баптизманский В.И. Создание сталеплавильного процесса применительно к условиям металлургических заводов МЧМ УССР / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.Н. Яковлев, Ю.С. Паниотов, В.А. Кравченко, Б.Я. Дудинский, Г.С. Пилипенко // Реферативная информация законченных НИР, вып. 8. – К. : Издательство «Вища школа», 1975. – С. 38 – 39.

14.А.с. 429100 СССР, МКИ С 21с 5/56. Установка для непрерывного передела жидкого чугуна [текст] / Ю.Н. Яковлев, В.И. Баптизманский, Ю.С. Паниотов, И.В. Лысенко, В.Л. Емец

и В.А. Кравченко (СССР) - № 1809216/22-2; заявл. 12.07.72. ; опубл. 17.06.75, Бюл. № 19. – С. 85.

15. Лисенко І. Наші дарунки ювілею / І. Лисенко // Кадри металургії – 1976. – 22 трав. – (№ 19) – С. 1.

16. Паниотов Ю.С. Изучение газонасыщения проточной ванны при непрерывном рафинировании металла / Ю.С. Паниотов, И.В. Лысенко, Ю.Н. Яковлев, В.А. Кравченко, А.М. Пиуновский // Металлургия и коксохимия – № 52 – К. : Техника, 1977. – С. 6 – 8.

17. Лисенко І. Учений Ю.М. Яковлев / І. Лисенко // Кадри металургії – 1977. – 5 груд. – (№ 39) – С. 2.

18. Технология и установки непрерывного способа производства стали / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов, Ю.Н. Яковлев, В.Ф. Мазов. - К. : Техніка, 1978. - 192 с.

19. Баптизманский В.И. Применение металлолома для охлаждения при непрерывном рафинировании / В.И. Баптизманский, Ю.С. Паниотов, И.В. Лысенко, В.А. Кравченко // Научные труды МИСиС – № 120 – М.: Металлургия, 1979. – С. 82 – 84.

20. Лисенко І. Спільними зусиллями / І. Лисенко // Кадри металургії – (№ 39) – 10 груд. – 1979. – С. 2.

21. Баптизманский В.И. Некоторые особенности непрерывного сталеплавильного процесса конвертерного типа / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов // Металлургия и коксохимия - № 72 - К. : Техника, 1981. - С. 3 - 6.

22. Пелипенко Г.С. Исследование динамики теплового режима проточной ванны / Г.С. Пелипенко, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов, В.Г. Губский, В.Д. Антонец // Металлургия и коксохимия – № 72 – К. : Техника, 1981. – С. 9 – 11.

23. Лысенко И.В. Об оптимальной интенсивности продувки при рафинировании жидкого чугуна / И.В. Лысенко // Металлургия и коксохимия – № 77 – К. : Техніка, 1982. – С. 26 - 30.

24. Лысенко И.В. Выбор оптимальных условий удаления серы при непрерывном рафинировании чугуна кислородом с помощью ЭВМ / И.В. Лысенко, Ю.Н. Яковлев, В.А. Бирюков, В.Д. Антонец, И.Г. Кушнарёв // Металлургия и коксохимия – № 77 – К. : Техника, 1982. – С. 48 – 50.

25. Баптизманский В.И. Эффективность непрерывного сталеплавильного процесса / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, Ю.С. Паниотов, И.Г. Двоеносенко, А.И. Майоров, В.И. Смирнов, А.В. Василивицкий // Сталь - № 5. - 1984. - С. 14 - 17.

26. Лысенко И.В. Методика расчёта конструктивных параметров проточных реакторов при рафинировании чугуна кислородом / И.В. Лысенко // Металлургия и коксохимия – № 87 – К. : Техника, 1985. – С. 55 – 58.

27. Лысенко И.В. Исследование свойств металла полученного при непрерывном рафинировании жидкого чугуна газообразным кислородом / И.В. Лысенко, Т.И. Лысенко // Металлургия и коксохимия - № 87 - К.: Техника, 1985. - С. 69 - 71.

28. Лысенко И.В. Сравнительная оценка тепловых потерь в конвертере и сталеплавильном агрегате конвертерного действия / И.В. Лысенко, В.И. Баптизманский, Ю.С. Паниотов // Известия ВУЗов. Чёрная металлургия. - № 6 - 1986. - С. 35 - 38.

29. Баптизманский В.И. К вопросу о механизме износа сводов в сталеплавильных агрегатах / В.И. Баптизманский, И.В. Лысенко, В.Б. Охотский // Известия ВУЗов. Чёрная металлургия. – № 9 – 1986. – С. 27 – 29.

30. Баптизманский В.И. Противоточное рафинирование металла шлаком в условиях сталеплавильного агрегата непрерывного действия / В.И. Баптизманский, Ю.С. Паниотов, И.В. Лысенко, А.П. Чепель // Известия ВУЗов. Чёрная металлургия. – № 6 – 1988. – С. 20 – 23.

31. Лысенко И.В. Разработка теоретических и технологических основ создания непрерывного сталеплавильного процесса (НСП) конвертерного типа [Текст] : диссертация на соискание учёной степени доктора технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1989. – 476 с.

32. Лысенко И.В. Разработка теоретических и технологических основ создания непрерывного сталеплавильного процесса (НСП) конвертерного типа [Текст] : автореферат диссертации на соискание учёной степени доктора технических наук / И.В. Лысенко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1989. – 38 с.

Про професора І.В. Лисенка в енциклопедичних виданнях

1. Государственная металлургическая академия Украины : История становления вуза и развития его научно-педагогических школ (к 100-летию начала подготовки инженеров-металлургов) / под ред. акад. НАН Украины Ю.Н. Тарана-Жовнира. - Днепропетровск : Пороги, 1999. - 312 с.

Згадки про І.В. Лисенка – С. 81, 92, 98, 116, 119, 120, 140.

2. Лысенко Илья Васильевич // Провідні вчені Державної металургійної академії України / авт.-упоряд. С.І. Губенко. – Дніпропетровськ : Арт-Прес, 1999. – С. 35.

3. Лисенко Ілля Васильович (16.07.1926 – 14.12.2001) // Національна металургійна академія України в іменах [енциклоп. довід.]. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. – С. 166.

4. Лисенко Ілля Володимирович / О. Г. Ясєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54857>

Зміст

Переднє слово	3
Перегонівка – село козацьке	4
Дитячі та юнацькі роки Іллі Лисенка	10
Друга світова війна і студентське життя 1950-х років	14
Початок наукової кар’єри Іллі Лисенка у царині металургії	18
Робота на посаді начальника науково-дослідної частини ДМетІ у 1966 – 1975 роках	23
Робота над докторською дисертацією у 1970-1980-х роках	28
Родинне коло і його роль у становленні та розвитку вченого	31
Використана література	35
Вибраний перелік наукових та публіцистичних праць професора І.В. Лисенка	38
Про професора І.В. Лисенка в енциклопедичних виданнях	42

Бібліографічне видання

Мироненко Микола Андрійович

Професор Ілля Лисенко — людина високих життєвих прагнень :
До 100-ліття від дня народження

Біобібліографічний нарис

Електронне видання

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка М. А. Мироненко

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,56. Обл. - вид. арк. 2,58.
Зам. № 55.

Видавець: Український державний університет науки і технологій
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, ауд. 263 (наукова бібліотека)
м. Дніпро, 49010.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022

240

№ п/п	Имя, фамилия, отчество	Дата рождения	Место рождения	Место работы	Служба	Дата вступления в армию	Дата окончания службы	Дата вступления в армию	Дата окончания службы
1	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
2	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
3	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
4	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
5	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
6	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
7	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
8	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
9	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935
10	1-й ст. РК М. НКВД 2-й ст. Днепропетровск	1910	Днепропетровск	Днепропетровск	Днепропетровск	1930	1935	1935	1935